

Міністерство освіти і науки України

**Модельна навчальна програма
курсу «Географія ресурсів.
Основний / Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти**

Автори: Леонід Горобець, Юлія Топольницька

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 05 вересня 2025 року № 1215)

*Програма створена в рамках проєкту «Зміст»
Міжнародного благодійного фонду savED
за підтримки фінської Міжнародної неурядової організації Finn Church Aid*

Вступна частина

Модельна навчальна програма курсу за вибором «Географія ресурсів. Основний / Поглиблений рівень» (далі – Програма) створена як міжгалузевий курс, що реалізує завдання громадянської та історичної освітньої галузі, а також природничої освітньої галузі. Програма призначена для реалізації компетентнісного потенціалу, мети й завдань обох освітніх галузей, визначених у Державному стандарті профільної середньої освіти. Курс забезпечує реалізацію частини вимог до обов'язкових результатів навчання у громадянській та історичній освітній галузі (Додаток 18 Державного стандарту) та природничій освітній галузі (Додаток 10 Державного стандарту). У поєднанні з модельною навчальною програмою «Інтегрований курс історії та громадянської освіти. 10-12 класи. Основний рівень» та «Інтегрований курс природничої освітньої галузі. Природничі науки 10–11 класи. Основний рівень» програма охоплює всі обов'язкові результати навчання обох галузей.

Курс «Географія ресурсів» (далі – Курс) викладається за умови його вибору здобувачами освіти та закладом освіти й може реалізовуватися як у межах передбаченої кількості навчальних годин для вивчення обов'язкових освітніх компонентів за обраним профілем навчання, так і коштом годин для вибірових освітніх компонентів, що фінансуються з державного бюджету.

Програма створена в рамках проєкту «Зміст» Міжнародного благодійного фонду savED за підтримки фінської Міжнародної неурядової організації Finn Church Aid.

Програма є основою для створення навчальних програм як основного, так і поглибленого рівнів, із відповідною корекцією орієнтирів для оцінювання, змісту, обсягів навчального часу, способів формування компетентностей і рівнів складності навчального матеріалу.

Курс представляє унікальний підхід до вивчення взаємозв'язків між природними процесами та суспільним розвитком, а також демонструє, як геологічна історія Землі, кліматичні особливості та географічне положення формують ресурсну базу, яка, у свою чергу, визначає траєкторії розвитку цивілізацій, економічних систем та геополітичних процесів.

Мета курсу – сформувати в здобувачів освіти цілісне розуміння взаємозв'язків між природними процесами та суспільним розвитком через вивчення розмаїття природних ресурсів, закономірностей їх розподілу, ролі в історії людства та значення для сучасного світу.

Компетентнісний потенціал Курсу охоплює всі ключові компетентності, визначені Державним стандартом. Зокрема, вивчення Курсу сприяє розвитку вільного володіння державною мовою (через обговорення проблемних завдань, написання есе й проєктів), здатності спілкуватися іноземними мовами (під час аналізу різних джерел інформації – як текстової, так і відео), математична компетентність (через проведення розрахунків, уміння побудови та аналізу графіків й діаграм), компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій (при знайомстві із ресурсами біогенного походження та технологіями їх видобутку), екологічна компетентність (виховання ставлення до довкілля як

запоруки розвитку, розуміння вичерпності певних ресурсів, знання проблемних аспектів пошуку альтернативних ресурсів); інформаційно-комунікаційна компетентність та навчання впродовж життя (завдяки пошуку і дослідженню нової інформації); підприємливість і фінансова грамотність (через розширення знань про ресурси та знайомство із прикладами підвищення цінності ресурсу).

Ціннісними орієнтирами Курсу є принципи, визначені Державним стандартом профільної середньої освіти, які реалізуються через зміст тем і види навчальної діяльності. *Екологічна відповідальність* формується через розуміння природи як основи існування людства та усвідомлення важливості збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. *Наукова грамотність* розвивається завдяки критичному аналізу інформації та використанню наукових методів пізнання для розуміння природних та суспільних процесів. Курс виховує *глобальну громадянськість*, допомагаючи здобувачам освіти усвідомити взаємозв'язок між локальними діями та глобальними наслідками, а також розуміння спільної відповідальності людства за стан планети. *Інноваційність*, як ціннісний орієнтир, реалізується через готовність до пошуку нових рішень ресурсних проблем та розуміння ролі науково-технічного прогресу в оптимізації природокористування.

Основними завданнями Курсу є:

- *Формування системного мислення* через розуміння взаємозв'язків між: геологічною історією Землі та сучасним розподілом корисних копалин; кліматичними умовами та аграрними ресурсами; ресурсною базою та історичними процесами; науково-технічним прогресом та зміною цінності ресурсів.

- *Розвиток дослідницьких навичок*: робота з різними типами джерел (картографічними, статистичними, візуальними тощо); планування та проведення мікродосліджень; аналіз та інтерпретація географічних даних; формулювання висновків на основі наукових фактів.

- *Формування екологічної свідомості*: розуміння принципів сталого розвитку; оцінка екологічних наслідків ресурсокористування; усвідомлення відповідальності за стан довкілля.

- *Розвиток критичного мислення*: аналіз достовірності інформації про природні ресурси; розрізнення наукових фактів та їх інтерпретацій; протидія маніпулятивним впливам у ресурсній тематиці.

- *Формування глобального світогляду*: розуміння взаємозалежності країн та регіонів; усвідомлення глобальних викликів ресурсокористування; готовність до міжнародної співпраці.

Програма побудована на низці *принципів*, що забезпечують її цілісність, практичну спрямованість і відповідність сучасним викликам:

Науковість – використання сучасних наукових знань з геології, географії, екології, економіки для пояснення природних та суспільних процесів.

Системність – розгляд ресурсів як елементів складних природно-суспільних систем з численними взаємозв'язками.

Історизм – вивчення еволюції ролі ресурсів у розвитку людства, зміни їх цінності під впливом технологічного прогресу.

Практична спрямованість – зв’язок теоретичних знань з життєвими ситуаціями та локальними проблемами.

Україноцентричність – особлива увага до ресурсного потенціалу України та його ролі в національному розвитку.

Актуальність і зв’язок із сучасністю – теми курсу відображають сучасні потреби в ресурсах та дають змогу учням та ученицям бачити зв’язок між геологічним та історичним минулим і ресурсними проблемами сучасності, пропонують шляхи прогнозування майбутнього.

Програма Курсу складається з таких структурних елементів:

1) Вступна частина містить загальну характеристику курсу, визначає його мету, ключові компетентності, ціннісні орієнтири, завдання, підходи та принципи реалізації.

2) Основна частина розрахована на 18 годин навчання упродовж 11 класу, розкриває зміст курсу та охоплює очікувані результати навчання, пропонований зміст курсу, види навчальної діяльності.

3) Прикінцева частина, що містить критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та методичні рекомендації щодо організації навчального процесу.

Основна частина програми містить такі розділи:

Вступ, що знайомить з основами геології, кліматології економічної та політичної географії, формує критичне мислення як необхідні складники сучасного наукового підходу;

Тема 1. Мінерально-сировинні ресурси, що розкриває значення певних груп корисних копалин (метали та горючі копалини), закономірності їхнього розповсюдження, роль в історії людства, сучасне значення;

Тема 2. Продовольчі ресурси, присвячена сільському господарству, аквакультурі, рибному промислу, підкреслює значення продовольства сьогодні та вплив харчових ресурсів на перебіг історичних подій;

Тема 3. Людські ресурси, що розглядає здорове суспільство як запоруку розвитку держави та благополуччя окремих громадян;

Узагальнення, під час якого здобувачі освіти систематизують набуті знання та вміння, вибудовує карту причиново-наслідкових зв’язків між історією біосфери, історією людства та сучасним розподілом ресурсів.

Особливості організації освітнього процесу

Курс може викладатися як у межах передбаченої кількості навчальних годин для обов'язкових освітніх компонентів, так і за рахунок вибіркового компонентів. Компоненти програми можуть інтегруватися з іншими курсами громадянської та історичної, а також природничої освітніх галузей. Передбачено можливість адаптації послідовності вивчення тем, прикладів і форматів діяльності відповідно до потреб класу та місцевих особливостей. Програма розрахована на реалізацію як основного, так і поглибленого рівнів з відповідною корекцією складності навчального матеріалу.

Способи реалізації програми:

- *Аналіз та обговорення розподілу ресурсів*: проведення дискусій, аналіз географічних карт (як сучасних так і палеогеографічних), розгляд розподілу ресурсів в історичному контексті.

- *Практична дослідницька діяльність*: аналіз статистичних даних, побудова схем із причинно-наслідковими зв'язками .

- *Цифрова діяльність*: використання онлайн-платформ, інтерактивних карт, для вивчення розподілу ресурсів і роботи з інформацією.

- *Проектна робота*: реалізація просвітницьких проєктів, спрямованих на розв'язування проблем різного рівня.

- *Групові та індивідуальні завдання*: обговорення історичних кейсів, використання артикуляційного мислення для вирішення завдань.

- *Інтерактивні формати*: мозкові штурми, дебати, симуляції історичних процесів із орієнтацією на наслідки для сьогодення.

Такий підхід дає можливість учням та ученицям не лише здобути знання про розподіл ресурсів, а й навчитися свідомо, критично оцінювати роль ресурсів для розвитку держави, вдосконалити навички взаємодії з іншими на засадах поваги, співпраці та соціальної відповідальності.

Основна частина

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
Вступ		
визначає тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1] виявляє зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2] визначає тенденції розвитку соціально-історичного простору під впливом природних факторів і діяльності людини [12 ГЮ 2.2.1-3] порівнює ресурсну базу та історичне значення окремих історико-географічних регіонів [12 ГЮ 2.2.1-2 П] виявляє чинники, які впливають на інтерпретацію історичної та суспільної інформації [12 ГЮ 3.3.2-1] оцінює історичні процеси на основі їх передумов, перебігу та результатів [12 ГЮ 4.1.3-1] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1] пояснює взаємодію політичних, економічних, соціальних і культурних чинників у розвитку суспільства [12 ГЮ 4.3.2-3]	Літосфера та земна кора. Типи земної кори (материкова, океанічна). Хімічний склад земної кори. Загальні закономірності формування гірських порід (магматичних, метаморфічних, осадових). Біогенні породи, як вид осадових порід. Положення континентів у минулому як основа для розуміння мінерально-сировинних ресурсів. Кліматичні пояси планети. Вплив клімату на господарство. та демографічну ситуацію. Сприятливі та несприятливі регіони для проживання людей. Транспортна система світу. Географічне положення країни - ключовий чинник економічного розвитку. Сучасна транспортна система світу та важливі торговельні шляхи. Географічне положення країни як джерело прибутку. Сучасні торговельні шляхи. Значення туризму для економік країн світу.	Аналітичні завдання - Складання схеми «Розподіл хімічних елементів по оболонках Землі»; - Написання есе «Основні ресурси, необхідні для розвитку держав у XXI столітті»; - Складання SWOT-таблиці географічного положення Єгипту, Австралії, Норвегії, Швейцарії. Робота з джерелами - Створення проєкту (на вибір) «Континенти протерозойського еону», «Територія України на карті світу юрського періоду» або «Територія України на карті світу другої половини палеозойської ери». Творчі проєкти - Складання схеми взаємозв'язків між материнськими породами та утвореними з них осадовими породами (на прикладі вапняків, пісковиків, конгломератів); - Створення асоціативного куща (кластера) «Клімат та економічний розвиток» - графічного зображення взаємозв'язків між кліматичними умовами та видами економічної діяльності у вигляді схеми з

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
застосовує історичні знання для дослідження сучасних явищ, подій та процесів [12 ГІО 6.3.1-2 П] аналізує, систематизує й використовує інформацію природничого змісту з різних джерел [12 ПРО 2.1.1-1] характеризує властивості об'єктів природи, пояснює природні явища [12 ПРО 3.1.1-1] установлює причиново-наслідкові зв'язки між явищами та процесами [12 ПРО 3.3.1-1] перетворює інформацію з однієї форми подання в іншу [12 ПРО 2.2.1-2]	Класифікація ресурсів: за вичерпністю (вичерпні/невичерпні); за відновлюваністю (відновні/невідновні/умовно відновні); аналіз екологічних наслідків ресурсокористування; принципи сталого розвитку та циркулярної економіки; взаємозв'язки між різними типами ресурсів та їх роль у розвитку суспільства	центральним поняттям та розгалуженнями; - Складання схеми «Материнські та осадові породи»; - Створення кластера «Клімат та економічний розвиток»; - Створення порівняльної таблиці «Позитивні та негативні наслідки для держави особливостей фізико-географічного положення» (на прикладі рельєфу, клімату, близькості до моря). Дискусії та обговорення - Дискусія «Країна із найбільш вдалим географічним положенням»; - Диспут «Глобальне потепління та розподіл ресурсів у XXI столітті»; - Круглий стіл «Туризм як джерело надходжень до бюджету». Дослідницькі активності - Тест на знання походження геологічних порід «Що таке камінь?» з подальшим аналізом результатів».
Тема 1. Мінерально-сировинні ресурси		
визначає тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГІО 1.1.2-1] застосовує критерії періодизації історичного минулого [12 ГІО 1.1.2-2]	Значення металів у різні історичні епохи. Формування світосистеми бронзового віку. Роль використання заліза у глобальній зміні суспільного устрою. Стрімке розширення різноманіття важливих металів у XX	Аналітичні завдання - Порівняльний аналіз карт з положенням континентів у минулому (архейський еон; кам'яновугільний період; юрський період) та розташування сучасних родовищ нафти, газу, вугілля, золота та урану;

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
виявляє зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, висловлює думку щодо ролі історичних осіб [12 ГІО 1.2.1-1] виявляє тенденції розвитку суспільства, характерні для певної епохи/періоду [12 ГІО 1.3.2-1] характеризує геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГІО 2.1.1-3] визначає природні та соціальні фактори, що сприяли формуванню історико-географічних та економічних регіонів, кордонів держав, встановленню торговельних відносин, розгортанню процесів глобалізації [12 ГІО 2.2.1-1] порівнює ресурсну базу та історичне значення окремих історико-географічних регіонів [12 ГІО 2.2.1-2 П] систематизує джерела за рівнем достовірності наявної в них інформації [12 ГІО 3.3.1-1 П] реконструює історичну ситуацію (період, явище, процес) на основі історичних джерел та сучасних досліджень [12 ГІО 4.1.1-1 П] реконструює історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГІО 4.3.1-2]	столітті. Важливі метали в ХХІ столітті. Закономірності розподілу рудних корисних копалин на планеті (на прикладі міді, олова, заліза, золота та урану). Рідкісноземельні метали. Походження вугілля. Біосфера кінця девонського-кам'яновугільного періодів. Положення континентів у другій половині палеозойської ери. Вплив покладів вугілля на перебіг історичних подій. Промислова революція. Вуглевидобувні регіони та електоральні вподобання (на прикладі Англії, Уельсу, а також Донбасу). Боротьба за Рурський басейн і Перша та Друга світові війни. Значення вугілля в ХХІ столітті. Походження нафти та газу. Кліматичні умови та положення континентів другої половини мезозойської ери. Значення нафти в сучасному світі. Використання нафти та газу країнами, особливості транспортування. «Ресурсне прокляття» і способи його уникнення.	- Позначення на карті покладів горючих копалин з подальшим аналізом їх впливу на перебіг подій ХХ - ХХІ століть; - Створення кластера «Формування покладів копалин – Промислова революція – історичні події ХХ-ХХІ століть». - Складання SWOT-таблиці: «Вплив Промислової революції на моє життя»; - Критичний аналіз інформації про «ресурсне прокляття». - Створення схеми причиново-наслідкових зв'язків «Формування покладів корисних копалин → Промислова революція → історичні події ХХ-ХХІ століть» з детальними методичними вказівками Дискусії та обговорення - Дискусія «Чи гарантовано процвітання країни, що матиме найбільші в світі поклади нафти та золота?»; - Обговорення теми «Мармур: походження, цінність у минулому та сьогодні». Творчі проєкти - Створення проєктів (на вибір) «Геологічні особливості Греції та поширення античної культури»,

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
пояснює взаємодію політичних, економічних, соціальних і культурних чинників у розвитку суспільства [12 ГЮ 4.3.2-3] розпізнає виклики сучасних демократій [12 ГЮ 6.1.1-4] характеризує вплив технологій на життя людини та суспільства в минулому і тепер [12 ГЮ 6.3.1-3] вирізняє спільні ознаки / властивості об'єктів і явищ природи [12 ПРО 3.2.1-1] характеризує властивості об'єктів природи [12 ПРО 3.1.1-1] установлює причиново-наслідкові зв'язки [12 ПРО 3.3.1-1] розрізняє наукові факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1] використовує наданий інструментарій за призначенням [12 ПРО 1.4.2-1]	Будівельна сировина та будівельні матеріали. Походження піску, пісковиків, глини, вапняків мармуру. Поклади вапняків та пісковиків і зародження архітектури. Піщані гірські породи, як ресурс для будівництва. Будівництво Суецького каналу, його значення в світовій економіці. Утворення діатоміту, його поклади у світі. Будівництво та роль в економіці Панамського каналу.	«Нафта, Дубай та пісок з Німеччини»; «Нафта, діатомові водорості та незалежність Панами»; - Створення часоліній (на вибір) «Метали в різні історичні епохи» або «Нафта: від Давнього Шумеру до сьогодні»; - Написання есе «Винахід бронзи як необхідна умова формування довгих торговельних шляхів»; - Створення презентації «Копалини та вибори» (на прикладі Англії та Уельсу, Донбасу та США); - Створення комікс-історії «Діатоміт і незалежність Панами». Дослідницькі активності - Дослідницька робота «Вироби, в яких наявні нафтопродукти»; - Мікродослідження «Які метали необхідні для виготовлення мого смартфона».
Тема 2. Продовольчі ресурси		
визначає тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1] застосовує критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2] виявляє зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи	Науково-технічний прогрес і збільшення різноманіття продовольчих ресурсів (на прикладі кальмарів, бананів, цитрусових та авокадо). «Тріскові війни». Основні сільськогосподарські культури світу. Поділ на зернові, технічні, овочеві, баштанні, кормові.	Аналітичні завдання - Створення хмари слів «Землеробські культури світу»; - Створення порівняльної таблиці харчових ресурсів; - Складання схеми взаємозв'язків «Причини та наслідки «тріскових війн»»;

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
історичних явищ і процесів, висловлює думку щодо ролі історичних осіб [12 ГІО 1.2.1-1] виявляє тенденції розвитку суспільства, характерні для певної епохи/періоду [12 ГІО 1.3.2-1] досліджує екологічні, економічні та демографічні проблеми, пропонує заходи щодо їх розв'язання [12 ГІО 2.2.1-2] порівнює ресурсну базу та історичне значення окремих історико-географічних регіонів [12 ГІО 2.2.1-2 П] систематизує джерела за рівнем достовірності наявної в них інформації [12 ГІО 3.3.1-1 П] реконструює історичну ситуацію (період, явище, процес) на основі історичних джерел та сучасних досліджень [12 ГІО 4.1.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] реконструює історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГІО 4.3.1-2] обґрунтовує необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГІО 5.2.1-1] моделює соціальні ситуації з точки зору дотримання прав людини та чинного законодавства	Значення зернових та олійних культур для формування центрів цивілізацій. Водні ресурси: Детальний розгляд морепродуктів та аквакультури. Вивчення марикультури та аквакультури. Проблеми водних екосистем та їх збереження. Вплив кліматичних змін на водні ресурси. Земельні ресурси: Розгляд центрів походження сільськогосподарських культур. Сільськогосподарські угіддя та їх роль в розвитку цивілізацій. Вивчення ґрунтово-кліматичних умов різних регіонів. Проблеми деградації земель та шляхи їх вирішення.	- Створення контурної карти «Регіони риболовецького промислу»; - Дослідження виходу харчового ресурсу із регіонального ринку на світовий (ресурси для вибору: кава, банани, цитрусові, авокадо, кальмари). Робота з джерелами - Аналіз уривків із книги Дж. Даймонда «Зброя, мікроби і сталь»; - Створення колажа на тему «Центри походження сільськогосподарських культур». Дискусії та обговорення - Диспут Як не стати «банановою республікою?»; - Круглий стіл «Подолання негативного впливу рибного промислу на морські екосистеми». Творчі проекти - Написання есе «Вплив Ель-Ніньйо на обраний ресурс» (ресурси для вибору: морепродукти, банани, зернові культури); - Колаж «Різноманіття морепродуктів в сучасній харчовій промисловості». Дослідницькі активності - Дослідницька робота «Асортимент продуктових товарів у світі, в якому не відкрили Америку»;

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
[12 ГІО 5.2.2-1] визначає зв'язок між дотриманням прав людини, демократією, мирним співіснуванням та економічним і соціальним благополуччям в історичній перспективі [12 ГІО 6.1.1-2 П] вирізняє спільні ознаки об'єктів природи [12 ПРО 3.2.1-1] обґрунтовує вплив діяльності людини на збереження взаємозв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-2] пояснює причини глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1] розрізняє спроби маніпулювання даними, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-3] розв'язує навчальні / життєві проблеми [12 ПРО 4.3.2-1]		- Командна гра «Землеробство в нашій цивілізації» (для початку цивілізації дозволяється обрати три сільськогосподарські культури з будь-якого регіону, пояснити чому обрано саме їх, проаналізувати наслідки різних команд). - «Продовольчі культури Старого Світу: аналіз асортименту харчових продуктів Європи, Азії та Африки до епохи Великих географічних відкриттів».
Тема 3. Людські ресурси		
обґрунтовує нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку [12 ГІО 1.2.1-1 П] Розробляє моделі альтернативного історичного розвитку. [12 ГІО 1.3.2-2 П] досліджує екологічні, економічні та демографічні проблеми, пропонує заходи щодо їх розв'язання [12 ГІО 2.2.1-2] досліджує моделі відбудови суспільства та економіки після катастроф, воєн, епідемій	Людський капітал як основа подолання нестачі ресурсів. Інтелектуальні ресурси. Погляди на проблему перенаселення в минулому і сьогодні. Вплив демографічної ситуації на економіку держави та суспільство (на прикладі України). Демографічні (статеві-вікові) піраміди країн світу. Шляхи подолання демографічних проблем. Можливості держави у	Аналітичні завдання - Огляд поглядів на перенаселення від Томаса Мальтуса до наших днів; - Аналіз демографічних пірамід трьох країн (трійки країна на вибір: Італія, Саудівська Аравія та Центрально-Африканська Республіка; Іспанія, Гаїті, Об'єднані Арабські Емірати). - Аналіз демографічних (статеві-вікових) пірамід. Дискусії та обговорення

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
[12 ГІО 2.2.1-4 П] виявляє відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу й обставин походження, авторства та мети створення. [12 ГІО 3.1.1-1] визначає способи поширення маніпулятивних, пропагандистських впливів та методи протидії їм [12 ГІО 3.2.1-2 П] оцінює історичні процеси на основі їх передумов, перебігу та результатів [12 ГІО 4.1.3-1] формулює гіпотезу дослідження та добирає джерела інформації [12 ГІО 4.3.2-2 П] узагальнює контрверсійні судження й оцінки минулого, сучасних суспільних процесів для формулювання власних висновків та аргументації [12 ГІО 4.3.2-2] пояснює необхідність поваги прав інших та виконання обов'язків громадянина [12 ГІО 5.2.3-1] прогнозує розвиток історичних і суспільних явищ і процесів [12 ГІО 6.3.1-2] оцінює внесок природничих наук у забезпечення сталого розвитку [12 ПРО 3.4.1-2] ставить / формулює навчальну / життєву проблему	реалізації демографічної політики. Переваги та недоліки впливу на демографічну ситуацію. Соціальні ресурси, рекреаційні ресурси, інформаційні та технічні ресурси.	- Диспут «Чи є перенаселення планети проблемою?»; - Дискусія «Чи повинна держава заохочувати багатодітність?»; - Дискусія «Імміграція в Україну: заохочувати, стримувати чи не втручатись?». Творчі проєкти - Колаж «Цінність людського капіталу»; - Написання есе «Чи є свобода ресурсом?». Медіа-активності - Аналіз гасел українських політиків та політичних партій із закликами впливу на демографію. Есе - «Політичні свободи як чинник економічного розвитку»: аналіз взаємозв'язків між рівнем демократії та соціально-економічним добробутом суспільства. Дослідницькі активності - Розрахунок числа дітей, які має народити жінка фертильного віку, щоб чисельність населення України не зменшувалось.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
[12 ПРО 4.2.1-1] пропонує варіанти розв'язання проблеми [12 ПРО 4.3.1-1] інтерпретує інформацію природничого змісту [12 ПРО 2.2.2-1] пояснює ризики використання ненаукової інформації [12 ПРО 4.1.1-2]		
Узагальнення		
застосовує історичні знання для дослідження сучасних процесів [12 ГЮ 6.3.1-2] прогнозує розвиток історичних процесів [12 ГЮ 6.3.1-2] формулює висновки відповідно до завдань [12 ПРО 1.5.2-2] презентує результати з урахуванням аудиторії [12 ПРО 1.5.3-2] прогнозує зміни на основі знань про взаємозв'язки [12 ПРО 3.3.1-4] створює медіапродукти за допомогою цифрових технологій [12 ПРО 2.2.2-3]	Інтеграція знань та прогнозування майбутнього: системний аналіз взаємозв'язків між природними ресурсами, технологічним розвитком і суспільними змінами. Сценарії ресурсокористування у ХХІ ст.; концепції циркулярної економіки та сталого розвитку Роль науки й технологій у висвітленні ресурсних проблем. Закономірності розподілу ресурсів на планеті. Ресурсний потенціал різних країн та континентів. Транспортні шляхи та логістика ресурсів. Україна в глобальній ресурсній системі: можливості та загрози.	Підсумкові портфоліо - Есе «Ресурс, якого не вистачає Україні»; - Складання схеми взаємозв'язків «Ресурс та історія людства» (ресурси на вибір: вугілля, нафта, мідь, кукурудза, рис, зерно, кури); - Відеопрезентація «Цінність геології для економіки». Інтегративні проекти - Інтелект-карта «Ресурси та майбутнє людства»; - Есе-прогноз «Україна 2050: ресурсні виклики та можливості»; - Проект «Сталий розвиток мого регіону».

Прикінцева частина

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Рівень	Діапазон балів	Очікувані дії / індикатори
Початковий	1–3	• Розпізнає основні види природних ресурсів. • Називає приклади використання ресурсів у повсякденному житті. • Демонструє елементарні знання про географічне розташування основних ресурсів.
Середній	4–6	• Класифікує природні ресурси за різними критеріями. • Пояснює зв'язки між наявністю ресурсів та розвитком регіонів. • Аналізує вплив ресурсокористування на довкілля. • Використовує картографічні джерела для аналізу розподілу ресурсів.
Достатній	7–9	• Встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ресурсною базою та історичними процесами. • Порівнює ресурсний потенціал різних країн і регіонів. • Оцінює перспективи розвитку ресурсних галузей. • Створює власні картографічні матеріали та схеми.
Високий	10–12	• Прогнозує розвиток ресурсних проблем у майбутньому. • Розробляє стратегії сталого ресурсокористування. • Критично оцінює інформацію про ресурсні конфлікти та «ресурсне прокляття». • Демонструє комплексне розуміння взаємозв'язків між географією, історією та економікою ресурсів.
Поглиблений (доповнення до всіх рівнів)	Оцінювання за тією ж шкалою (1–12)	• Більша глибина аналізу географічних закономірностей. • Самостійне проведення досліджень із використанням статистичних методів. • Створення авторських проєктів з ресурсної тематики. • Робота з палеогеографічними картами та реконструкціями.

Методичні рекомендації

Організація навчального процесу:

- Міжпредметні зв'язки:** Курс тісно пов'язаний з географією, історією, біологією, хімією, економікою. Рекомендується координація з учителями цих предметів для уникнення дублювання та забезпечення наступності.
- Використання сучасних технологій:**
 - Інтерактивні карти для вивчення розподілу ресурсів
 - Геоінформаційні системи для аналізу просторових даних
 - Віртуальні екскурсії до видобувних підприємств та об'єктів
- Диференційований підхід:** Програма передбачає адаптацію до рівня підготовки здобувачів освіти та можливості поглибленого вивчення окремих тем.
- Практична спрямованість:**
 - Аналіз місцевих ресурсних проблем та можливостей
 - Дослідження регіональної специфіки ресурсокористування
 - Проєкти з покращення ресурсної ефективності навчального закладу

Особливості оцінювання:

- Формувальне оцінювання через постійний зворотний зв'язок під час дискусій та групової роботи
- Підсумкове оцінювання через захист проєктів та презентацію портфоліо
- Самооцінювання та взаємооцінювання для розвитку рефлексивних навичок

Ресурсне забезпечення:

- Картографічні матеріали: сучасні та історичні карти, атласи, палеогеографічні реконструкції
- Статистичні джерела: офіційні дані міжнародних організацій, національна статистика
- Цифрові ресурси: освітні платформи, онлайн-бази даних, інтерактивні моделі
- Наукова література: монографії, статті, звіти з ресурсної тематики